

Hur orientera bland församlingar och kyrkor i dagens Sverige? Ett sjökort för kyrksveriges Jerusalem - Jönköping.

(Sveriges kristna centrum i Södertälje får ursäkta)

Följande text är bristfull på många sätt – adresser och ledarskap kan i vissa fall förändras snabbt - samtidigt som behovet av orienteringskarta är tydligt.

Den som kan bidra med uppdateringar/kompletteringar/korrigeringar är välkommen att skriva till adressen som anges sist.

Hej

I det Sverige som tonar fram kan man fråga sig vilka församlingsgemenskaper och kyrkor som bär, somliga ser ut att vara trygga och bärkraftiga men hur tjock är isen, egentligen? Hur bekänner gemenskapen sitt beroende av Jesu förlåtelse, hur har man hanterat osämja och fuffens? Tar man synden på allvar eller blir det bara moral? Får de unga och barnen plats?

Bättre än bilden av församlings- och kyrkogemenskap som ett fruset vatten kan här vara att tala om evangeliets hav med strandhugg präglade mer eller mindre av den kristna tro som vi först mötte. Sverige präglas av att mer än halva gränsen utgörs av kust, på flera ställen med rika skärgårdar. Hit har tron kommit uteslutande på vattenvägar: väster-, öster- och söderifrån. Syftet med detta försök till orientering i kyrksverige är att försöka peka på förbindelser utåt och rotträdar nedåt, i ett land som präglats av totalsekularisering under ett halvt sekel. På våra breddgrader har idag den romersk-katolska kyrkan och dess olika församlingar å ena sidan den högre svansföringen, å andra sidan är hon en av de mer förhånade. Vi ska återkomma till den.

I Sverige är den evangeliskt-lutherska Svenska kyrkan ännu så dominerande i det offentliga livet att det kan tyckas som enda alternativet eller precis tvärtom – det är något man säkert inte ser som ett uttryck för levande tro, nästan lika sekulariserad som det samhälle i vilket den verkar. Man söker något annat.

I. Hur startade det?

Evangeliets Jesus sände ut tolv apostlar legitimerade att representera budskapet och livet i honom. De hade svetsats samman på Pingstdagen. När vi läser Nya Testamentet domineras bilden av aposteln Paulus brev och hans resor i det dåvarande romerska riket. Apostlagärningarna har en ganska tydlig riktning från Jerusalem till Rom, samtidens maktcentra. Men fler apostlar gick österut (Samarkand sägs ha världens äldsta synagoga efter exiltiden), söderut (det gamla Egypten och Etiopien) och längre norrut. Alla söker de sig först till synagogan på den lokala platsen. Judarna är Guds egendomsfolk. Det finns många messianskt Jesustroende judar men sedan det första kristna tiden domineras kyrkan av hedna-kristna, d.v.s. sådana som inte först varit judar.

II. Hur har vågorna sköljt över våra stränder hitintills?

Den andra delen av denna introduktion tar sin utgångspunkt i de kyrkor och församlingar som vi möter i dagens Sverige. Jönköping får vara prismet som bryter ljuset med det äldsta bevarade stadsprivilegiebrevet från 1284. I Jönköping (tillsammans med Södertälje) har invandringen gett kristenheten i Sverige fler ansikten än tidigare samtidigt som man nästan glömmer det inflytande som Amerika står för. I den meningen har Jönköping ett bredare arv än t.o.m. Södertälje. Men också tidigare gamla missionshus och kapell rekonstrueras i grunden.

Jönköping förbinder tre landskap och (tre stift) i södra Sverige: Småland (Växjö), Väster (Skara)- och Östergötland (Linköping), från början en gräns- och handelsort. I de medeltida konflikterna med Danmark förstördes staden flera gånger. Tidigt bestämde malmen utkomsterna vilket senare präglade en mindre industristad, framför allt Huskvarna. Tillsammans med en växande högskola framträder ett logistiskt centrum med stora lager söder om Jönköping, där möts de flesta nationaliteter. Jönköping är intressant också som ett särskilt prisma för den kristenhet som länge kallats frikyrklig. Begreppet är historiskt och har närmast definierats mot tanken om den Svenska kyrkan som en ofri, av staten bestämd.

I.

Det här sjökortet över kyrkans gemenskap i dopvattnet tar fasta på de gemenskaper som bär de tolv apostlarnas kännemärken. Det betyder att aposteln Paulus inte ens kommer i första ledet, han kallades i andra vågen. I våra svenska bibelöversättningar har Pauli brev kommit att placeras direkt efter Apostlagärningarna, ett bruk som lär härstamma från 400-talet. Från början följde apostlarna Jakobs, Petri, Johannes och Judas brev. Apostlarna Matteus och Johannes blev två av de fyra evangelisterna. Markus tänks präglad av aposteln Petrus vittnesbörd. Evangelisten Lukas var mer av en outsider. Han ville med evangeliet och Apostlagärningarna förklara och försvara den kristna tron för de undrande romerska medborgarna.

Redan med evangelierna och de apostoliska breven utvecklas fyra huvudcentra: Antiokia (Petrus), Alexandria (Markus), Rom (Petrus/Markus och Lukas tillsammans med Paulus) och något senare Jerusalem (Jakob dä/dy). Jerusalem jämnades med marken av romarna 135 e Kr. När den kristnade romerska/Bysantinska stormakten formerades kring Svarta havets utlopp räknades även Konstantinopel (Andreas och Johannes) in bland fem. Vi är framme i fjärde och femte århundradet.

Vågor i olika riktningar: Handelsvägar och vattenförbindelser.

Kvar i det heliga landet/staden:

Jakob dä. Herodes Agrippa, kung i Judeen, lät avrätta honom (Apg. 12:2)

Jakob dy. Enligt traditionen den förste att leda liturgin i Jerusalem.

Öster- och norr-/västerut.

Syrien/Antiokia. *Petrus* först biskop i Antiokia, senare i Rom. (idag är sätet beläget i Damaskus).

Edessa. *Judas/Taddeus/Lebbeus.* Legenden berättar att han var en av dem som förde svepeduken till kung Abgar i Edessa.

Svarta havet. *Andreas,* biskop omkring Svarta havet.

Mindre Asien/Efesos. *Johannes* med *Herrens mor Jungfru Maria.*

Mindre Asien och norra Syrien. *Filippus.*

Partien. *Bartolomeus/Natanael* (Armenien).

Persien. *Simeon,* bror med Judas och Jakob dy, dennes efterträdare (?).

Indien. *Tomas.*

Söderut.

Egypten/Etiopien. *Matteus.* Ännu idag kallas kopternas patriark i Kairo (alexandrinska (Markus) en av de fem) också för påve. Den koptiska traditionen räknas av många som aktuell på nytt.

II. Vågor längs Jönköpings kyrkstränder idag:

Den andra delen av denna introduktion tar sin utgångspunkt i de kyrkor och församlingar som vi möter i dagens Sverige. Jönköping är prismet här som bryter ljuset med en hel del inflyttade invandrare sedan 1970-talet.

Råslätts kyrka, Svenska kyrkan mitt i köpcentrumet av Jönköpings stora invandrarområde söder om staden. Kyrkan byggdes 1974-75. Området var tidigare en del av Ljungarums socken och församling söder om Jönköping, på gränsen till Barnarp och Sandseryd. Råslätts kyrka är en ultimata mötesplats som illustrerar hur tidigare för varandra okända /eller just inte okända/ församlingar möts.

Råslätts församlingsgemenskap, en stadsdelsgemenskap som samlas om eftermiddagen i Råslätts kyrka. Grundad 1983. Medlem i SAM och EFK, se nedan.

S:t Mar Dimet syrisk-ortodoxa församling, till Råslätts kyrka på tidigt 80-tal. Orientalisk-ortodoxa kyrkan. Syrisk-ortodoxa patriarkatets Ställföreträdarskap i Sverige. ÄB för ärkestiftet i Skandinavien residerar i S:t Afrems Syrisk-ortodoxa domkyrka, Geneta Södertälje. Även församling i Huskvarna.

S:t Andreas av Kretas församling, Råslätts kyrka 2015, i grekisk-ortodoxa patriarkatet av Antiokia under Konstantinopel med säte i Södertälje, S:t Maria antiokenskt ortodoxa församling i Marieberg, Södertälje.

Söderifrån

Sofiakyrkan, Klostergatan mellan Ny- och Brunngatan i stans västra del är inte gammal, byggd under senare hälften av 1880-talet. Idag i Svenska kyrkans evangelisk-lutherska ordning 2000 men med grunddokumentet från 1530 (antaget 1593) att den inte vill eller avser vara något annat än katolsk. Sociologiskt kanske den kan jämföras med Greklands folkkyrka. Dagens enda församling har många stadsdelskyrkor (en enda kyrkoherde). På östra sidan av staden finns den andra större, Kristine kyrka. Dalvikskyrkan, på höjden bort mot Bankeryd, är en EFS samarbetskyrka. EFS är en inomkyrklig roseniansk väckelserörelse i 1800-talets tid i huvudsak rotad i norr men med profiler som Lina Sandell från Småland. Vissa församlingspräster stödde tidigt väckelsens grupper, t.ex. Elmblad 1836, som senare blev EFS-are. Gudstjänstens anda varierar i huvudsak beroende på de aktuella prästerna. Kh Anders Blomqvist präglade Sofiakyrkan i högkyrklig tradition under 1900-talets första hälft.

Sankt Franciskus romersk-katolska kyrka - för församlingen upprättad december 1950, Klostergatan 70, och anknyter historiskt till det katolska medeltida gudstjänstlivet, etablerat med franciskanerklostret. Nu bestäms dess former av Andra vaticankonciliet sedan 1960-talet. Franciskanbröder sköter om församlingen idag.

Den kaldeisk-katolska kyrkan/missionen unierad med Rom samlas när man inte får plats i Sankt Franciskus. Rötterna i Österns kyrka med östassyrierna.

Sedan 1000-talet har den romersk-katolska kyrkan upprättat parallell-församlingar i de flesta samfund världen över.

Västerifrån

Jönköpings missionsförening grundades 1853 som Jönköpings traktatsällskap och nära förbundet med det regionala konservativa partiet Jönköpings läns valmansförening, då understött av den regionala tidningen Jönköpingsposten. Missionsföreningen gick 1919 samman med Jönköpings kristliga Ungdomsförbund och Skandinaviska Alliansmissionen vars ordf varit kh Sven Emil Hagberg, Sandseryd. Detta blev Svenska Alliansmissionen SAM som eget samfund.

Första missionshuset i Jönköping 1860, med plats för 1.000. 1876 Stora missionshuset* vid Odengatan/Målargatan på Öster för 3.000. Stort engagemang för missionen och missionärer.

Immanuelskyrkan/Equemeniakyrkan, Oxtorgsgatan 15, byggd 1975, bl.a. formerad först av Missionsförbundet 1878 med medlemmar från äldre missionsföreningar, då med egna exkluderande nattvardsgångar. Idag är samfundet en sammanslagning av Svenska Missionskyrkan, Svenska Baptistsamfundet och Metodistkyrkan i Sverige.

Det finns tre Equemeniaförsamlingar i Jönköping med Anskari kyrkan Huskvarnavägen 86 och på Hovslätt, Björkbackavägen 2 (och en i Huskvarna Drottninggatan 16) som skiftar i karaktär och präglas av den lokala församlingen och dess ledning.

Jönköping International Church, Fabriksgatan 1 Jönköping. Bildades ur Pingstförsamlingen i Huskvarna 2006.

Pingst i Jönköping, vid Västra torget, har sina anor från förra seklets början. En Filadelfiaförsamling etablerades i Huskvarna 1918. Filadelfiaförsamling i Jönköping 1924. På riks är man ansluten till Pingst – fria församlingar i samverkan.

Pingströrelsen är en helgelseörelse där en 'andra' välsignelse knutet till dop blev avgörande, för Pingst i form av tungotal.

Frälsningsarmen Södra Vätterbygden, Västra Storgatan 21. Slumssystem adjutant Edla Lindewall startade barnhemmet Vårsol i Jönköping 1919.

Jönköping Vineyard (2001) i Kulturskolan Västra Storgatan 34, efter pastor John Wimber 1934-97. Vineyard i Sverige är tillsammans med de nordiska grannländerna organiserat som Trossamfundet Vineyard Norden, startade i Stockholm 1992. En rörelse som vill betona varje församlingsmedlems avgörande betydelse för församlingens tjänande.

Allianskyrkan i Jönköping*, idag Östra Storgatan 56, vid förra sekelskiftet en missionsförening med målet att offra 5 öre till missionen en gång i veckan, Femöresföreningen. Detta blev senare Jönköpings Evangeliska Missionsförsamling, senare Allianskyrkan, medlem i SAM.

Korskyrkan i Jönköping, Östra Storgatan 93, en baptistisk församling nu samlad i EFK (1997), Evangeliska frikyrkan som är en sammanslagning av tidigare Örebromissionen (1892) och Helgelse (1887-1994)/Fribaptistsamfundet (1872-1997). Till EFK är nu även Kungssportskyrkan i Huskvarna knutet, tidigare Smyrnaförsamlingen (pingst) i Huskvarna.

Hillsong Jönköping, Huskvarnavägen 58 – KFUM:s lokaler. Började 2012 som en Connect Church – aktivt evangeliserande

Pingsförsamling utan egen kyrkolokal inhyrd på stadens krogar.
Anslöt senare till Hillsong Sweden 2017.

Jönköpings Fria församling, Maranata 1964, Bruksgatan 7 i Huskvarna.

Livets Ord i Jönköping (2000), Gråbogatan 1 Huskvarna.

Jönköping (The Redeemed Christian Church of God) Signs and Wonders, Havsörnsgatan 101 (2013 Råslätt). En av världens största samfund inom Pingströrelsen med bas i Nigeria.

Österifrån

Sankta Maria församling - Österns assyriska kyrka - Nygatan 22, använder likt syrisk-ortodoxa kyrkan arameiska i gudstjänsten – Jesu vardagsspråk. (Belägen 2010 i gamla Jönköpings gamla Metodistkyrka.) Egen patriark på 400-talet i hjärtat av Sassanidriket, nu med säte i Arbil, huvudstad i irakiska Kurdistan, en av världens äldsta städer.
Länge Europas största östassyriska församling, nu större än Jönköpings pingstförsamling.

Heliga Konstantin och Helenas grekisk-ortodoxa församling – Konstantinopels patriarkat, samlas i Torpa församlingshem/ Kyrkklockskolans lokaler Erik Dahlbergsgatan 10.

Sankt Abrahams församling - syrisk-ortodox, Polstjärnevägen 7, (i Österängskyrkan - Svenska kyrkans stadsdelskyrka). Församlingen hör till det ursprungliga ärkestiftet för Skandinavien vars ÄB residerar i domkyrka i Södertälje Hovsjö.

Mar/Sankt Gewargis församling - Österns gamla kyrka – Stenbäcksvägen 10 Norrahammar (g:a Missionskyrkan). Ville inte ändra kalenderordning eller tillägga etniska beteckningen assyrisk på 1960-talet. Ung församling, aktiv medvetna om tro och språk och uråldriga semitiskt kristna traditioner.

(Österns kyrka (världens största kyrka år 800 – 1300) sträckte sig från medelhavet till Stilla havet.)

Rumänsk-ortodoxa kyrkan, Vilhemsro kyrka vid Kortebovägen norr om Bymarken, köpt 2014.

Gudsmoderns födelses serbisk-ortodoxa kyrka, i Byarums fd Pingskyrka (patriark/ÄB i Belgrad).

Sankta Maria eritreansk-ortodoxa tewahedo kyrka, i Forserums fd Frälsningsarmés lokaler.

Rysk-ortodox gemenskap firar gudstjänst på olika platser.

III. Slut.

Samma hav? Det finns rörelser som gör anspråk på att vara kristna men som inte är det, tydligaste exemplet är Jehovas Vittnen. Återigen är frågan vem Jesus är den avgörande.

På samma sätt som den judiska tron har varit och är spridd över hela jorden finns ändå en radikal skillnad i den kristna tron: döpta till Jesu Kristi död och uppståndelse såsom den levande Herren. Den kristna kyrkans dopvatten är på samma gång samma gamla vatten och det radikalt förvandlade.

I samma skärgårdar finns samma gamla farliga grund men där dyker också upp nya. Frågorna om Kristologi och pneumatologi (tanken om vem den Helige Ande är) hör nog till de äldsta. Men därtill kommer mycket tidigt frågan om vad apostlarna gjorde och gör för skillnad. Deras skrifter skiljer ut. Finns det en kristen kyrka utan sakrament? Också frågan om hur en människa helgas, hur tron gör skillnad.

En av de mer uppbyggliga nya frågorna är om kyrkorna pånytt kan enas om ett gemensamt påskdatum. Vassula Rydén, själv grekisk-ortodox, gift med svensk biståndsarbetare, har under större delen av sitt liv rannsakat kyrkornas splittring. Hon menar i sitt budskap f.o.m. 1985 - som hon menar är Jesu personliga budskap genom henne - att alla kyrkor ska samlas med biskopen i Rom.

Biskopen i Rom ändrade det gamla rent månorienterade påskfirandet från söndagen efter judiska påsken till en tid förbunden med solens år (julianska kalendern).

Jämför följande citat av en företrädare för den grekisk katolska kyrkan i Syrien, maj 2015, från hemsidan för Sant Liv i Gud:

Vet ni hur vi kom fram till att vi skulle bygga kyrkan tillsammans? Det är inte bara vår egen ansträngning som ledde oss fram till det. Syriens regering ger vid varje ny expansion av staden två landlotter. En för muslimerna för att bygga en moské och en för de kristna för att bygga en kyrka. Den är inte till för splittring i kyrkan. Den är inte till för de Grekisk Katolska, den är inte till för de Grekisk Ortodoxa, den är inte till för den Latinska Kyrkan, den är inte till för den Syriska, den är inte till för den Armeniska. **Den är till för de kristna** (applåder).

Se vidare <http://www.tlig.org/sv/churchunity/isidore/> Maj 2005

Ligger det något särskilt i att det är en kvinna född i Grekland och gift med en svensk som fått dessa frågor?

I de nordiska farvattnen har kristna mötts från äldsta romerska tid, från öst (varjager i tjänst i Byzans och Rom) och väst (missionärer från norra Afrika som kom via de brittiska öarna)

och syd (missionärer som gått söderut ner i Europa och som sedan fortsatt upp i Skandinavien med klosterreformerna).

Nu syns samma vågor slå upp på våra gator. Vi behöver hjälp för att orientera oss.

Mvh Jonas

Nilsson, Hjälmseyd, Ängshuset, 576 94 Stockaryd